

Катедра „Специална полицейска тактика“

МЕЖДУНАРОДНОПРАВНА РЕГЛАМЕНТАЦИЯ НА ФИЗИЧЕСКАТА ПОДГОТОВКА И СПОРТ В МИНИСТЕРСТВОТО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ (МВР)

ст. преп. Ивайло Николов

Трябва да споменем, че грижата за обществото, включително и за тази част от него, която изпълнява специфични функции и задачи, каквато е институцията на МВР, и конкретно заниманията с физически упражнения и спорт, които освен фактор за постигането на дълголетие, крепко здраве и пълноценна работоспособност, са и главен двигател за професионална подготовка, е задължение на цялата държава. Спецификата на дейността за физическо възпитание и физическа култура изисква наличието на специализирани институции, специално подготвени хора и методисти, както и специализирана методика, която е научно доказана и теоретично обоснована. Освен тези изисквания е необходимо и наличието на работеща и отговаряща за тези въпроси нормативна уредба, която да бъде фундамент, върху който всяка една страна гради отношенията си относно заниманията на поколенията с физическа и двигателна култура. Нормативната база на съвременните системи за физическа и спортна подготовка отразява политиката и стратегията на държавата и обществото за развитието на същите. За решаването на този проблем се използва рамката на специална правна норма от закони за физическото възпитание и спорта, на базата на които се разработват съответните законови и подзаконови нормативни актове¹.

Трябва да отбележим, че в чл. 4, ал. 3 от Конституцията на Република България е записано, че *„Република България участва в изграждането и развитието на Европейския съюз“*.

Във връзка с това като страна-членка на ЕС, съгласно подписания договор за присъединяването ѝ², а също така и членка на ООН и НАТО, Република България приема и прилага международното законодателство, отнасящо се до всички страни от процеса, включително и на заниманията с физическа дейност и спорт.

Според чл. 5, ал. 4 от КРБ, *„Международните договори, ратифицирани по конституционен ред, обнародвани и влезли в сила за Република България, са част от вътрешното право на страната. Те имат предимство пред тези норми на вътрешното законодателство, които им противоречат.“*³

¹ Вж. Желязков, Цв. и Д. Дашева. Основи на спортната тренировка. ГЕРА АРТ, С., 2002.

² Вж. Договор между държавите-членки на Европейския съюз, Република България и Румъния за присъединяването на Република България и Румъния към Европейския съюз. Обн., Л ОВ, бр. 118 от 06.05.2008 г.

³ Вж. Конституция на Република България. Обн., ДВ, бр. 56 от 13.07.1991 г., изм. и доп., бр. 12 от 06.02.2007 г.

Трябва да отбележим, че през 1957 г. на 26 март в Рим се подписва Договор за създаване на Европейска общност, който полага основите на един все по-тесен съюз между народите на Европа - договор, обединяващ действията на страните за осигуряването на икономически и социален прогрес чрез премахването на бариерите, които разделят Европа.

Основната цел на усилията на страните от договора е оптимизиране на условията за живот и труд на техните народи чрез съгласуване на действията им, за да се гарантира стабилно икономическо развитие и обща политика посредством намаляването на различията, съществуващи между отделните региони и изостаналостта на по-слабо развитите области⁴.

Процесът на европейска интеграция, започнат със създаването на Европейските общности, лежи в основата на създаването на Европейския съюз, учреден по силата на Маастрихтския договор⁵.

С подписването на Договора от Лисабон на 13 декември 2007 г. Европейският съюз става правопреемник на Европейската общност⁶.

Проблемите на спорта намират израз в политиката и дейността на Съвета на Европа (СЕ) и в Европейския съюз (ЕС). Тези структури чрез специализираните си органи придават на спорта нови измерения, нови цели и идеали.

Трябва да подчертаем, че в средата на ХХ век спортната политика на ЕС приема общия девиз „*Спортът е за всички*“, който и до днес е всеобхватно правило, на което се основава дипломатията на много страни по света дори и извън Европа.

Международноправните актове на спорта се съдържат в редица актове на Съвета на Европа и Европейския съюз, ЮНЕСКО и ООН (виж фигурата).

⁴ Вж. Договор за създаване на Европейската общност, подписан в Рим на 25.03.1957 година.

⁵ Вж. Договор за създаване на ЕС, подписан в Маастрихт на 07.02.1992 г. Обн., С ОВ, бр. 191 от 29 юли 1992 г.

⁶ Вж. Договор от Лисабон за изменение на Договора за Европейския съюз и на Договора за създаване на Европейската общност, подписан в Лисабон на 13 декември 2007 г. Обн., С ОВ, бр. 306 от 17.12.2007 г.

Международноправни нормативни актове

♦ **Всеобщата декларация за правата на човека** е приета и провъзгласена с резолюция 217А (III) на Общото събрание на ООН на 10 декември 1948 г. Следва да отбележим, че като основополагащ документ тя посочва правилната позиция, отнасяща се до мястото и ролята на отделната личност в обществото, нейните основни равни и неотменими права и задължения. Макар и косвено, е указана необходимостта да бъдат полагани преднамерени мерки за здравето, почивката, отдиha и спорта. Потвърждение на тези твърдения са следните текстове:

„Всеки човек има право на всички права и свободи, провъзгласени в тази Декларация, без никакви различия, основани на раса, цвят на кожата, пол, език, религия, политически или други възгледи, национален или социален произход, материално, обществено или друго положение.“ (чл. 2)

„Всеки човек като член на обществото има право на социална сигурност и на осъществяване - чрез национални усилия и международно сътрудничество и в съответствие с устройството и ресурсите на съответната държава - на икономическите, социалните и културните права, необходими за неговото достойнство и за свободното развитие на неговата личност.“ (чл. 22)

„Всеки човек има право на почивка и отдиh...“ (чл. 24)

„Всеки човек има право на медицинско обслужване и всичко, което е необходимо за поддържане на неговото здраве и благосъстояние.“ (чл. 25, ал. 1)

„Всеки човек има право свободно да участвува в културния живот на обществото, да се наслаждава на изкуствата, да участвува в научния напредък и да се ползува от неговите постижения.“ (чл. 27)

„Всеки човек има задължения към обществото, в което единствено е възможно свободно и цялостно развитие на неговата личност.“ (чл. 29, ал. 1)⁷

♦ **Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи** е основополагащ акт и правен инструмент на Съвета на Европа. Конвенцията създава неотменими права и свободи за всички и задължава държавите, присъединили се към нея, да гарантират тези права на всеки човек, който е под тяхна власт. Основната разлика между този документ и останалите международни актове за правата на човека е създаденият въз основа на нея и съществуващ механизъм за защита на декларираните права. Европейски съд по правата на човека, който разглежда въпроси, отнасящи се до тълкуването и приемането на Конвенцията във връзка с международни дела и жалби на отделни лица.

Норми в тази връзка се съдържат в следните текстове:

„Всеки има право на зачитане на неговия личен живот“ (чл. 8, ал. 1)

„Намесата на държавните власти в ползването на това право е недопустимо“ (чл. 8, ал. 2)

„Упражняването на правата и свободите, предвидени в тази конвенция, следва да бъде осигурено без всякаква дискриминация“ (чл. 14)⁸

♦ **Харта на основните права на Европейския съюз**⁹. Тя поставя хората в центъра на общи ценности като човешко достойнство, свобода, равенство и пр.

В документа е посочено, че:

„Всеки има право на зачитане на неговия личен живот...“ (чл. 7)

„Изкуствата са свободни“ (чл. 13)

♦ **Резолюция (2011/С 162/01) на Съвета и на представителите на правителствата на държавите-членки, заседаващи в рамките на Съвета, относно европейски работен план за спорта за периода 2011-2014 г.** Трябва да отбележим, че съгласно нея СЕ и ЕС гледат на спорта като на феноменална социална активност, осигуряваща пълната хармония на човека, премахваща етническите, религиозни и политическите различия във взаимоотношенията между народите. Според нея все повече се налага схващането, че спортът не е само здравословен начин на живот и избираема активност през свободното време, но и ефикасен път и средство за повишаване на работоспособността. Отчитайки и подчертавайки огромната обществена роля, която има спортът, с нея се цели необходимостта от насърчаването на европейско сътрудничество в областта на спорта чрез изготвянето на дългосрочен план, тъй като спортът има своята съществена мисия в образованието, обучението, квалификацията на хората, укрепването на здравето и т.н.¹⁰

♦ **Доклад „Развитие и перспективи на действията на общността в областта на спорта“ на Европейския съюз.** Следва да подчертаем, че той определя спорта като *уникална дейност*, която изпълнява съвместно няколко

⁷ Вж. Всеобщата декларация за правата на човека, приета на Общо събрание на ООН, 1948 г.

⁸ Вж. Европейска конвенция за правата на човека, подписана на 4 ноември 1950 г. в Рим.

⁹ Вж. Харта на основните права в Европейския съюз (2010/С 83/02). Обн., С ОВ, бр. 83 от 30 март 2010 г.

¹⁰ Вж. Резолюция (2011/С 162/01) на Съвета и на представителите на правителствата на държавите-членки, заседаващи в рамките на Съвета, относно европейски работен план за спорта за периода 2011 - 2014 г.

роли:

- здравеопазваща - двигателните действия водят до повишаване на здравния статус и имат положителен ефект при борбата с различни заболявания;

- културна - чрез спорта човек изгражда ценностна система за двигателна култура и усвояване на двигателни движения; чрез спорта човек изгражда своята култура за опазване на материалната база, за провеждане на двигателни и спортните занимания, за опазване на стадионите, както и опазване на околната среда;

- социална - спортът помага за сближаването и сплотяването на обществото и народите, спомага при борбата с тютюневите изделия и спиртни напитки, дрогата и забранените стимуланти; спортът е развлечение и начин на живот;

- възстановителна - чрез заниманията с физически упражнения и туризъм спортът допринася за справянето със забързаното ежедневие и стреса; чрез спорт човек се зарежда с нови емоции и сили, повишава възстановителните функции на своя организъм и повишава работоспособността си;

- образователна и възпитателна - възпитава хората в дисциплина и воля за победа и успех, подпомага изграждането на личността като индивидуален характер и спортен дух¹¹.

♦ **Европейската спортна харта.** Следва да подчертаем, че тя е водещият документ на Съвета на Европа. Същата дава законно определение на понятието спорт: *„всички форми на физическа активност, които чрез случайно или организирано участие, имат за цел да изразят или подобрят физическата форма и психическото благосъстояние, изграждат социални взаимоотношения или получаване на резултати в състезания на всички нива“* (чл. 2).

Хартата определя спорта като важен фактор в развитието на всеки един човек от обществото, поради което правителствата на страните трябва да осигурят достъп на всеки човек да участва индивидуално или колективно в спорта, за да придобие специализирани спортни умения, да повиши работоспособността си, а също така да използва спорта като средство за отдих и почивка и фактор за повишаване на здравния си статус.

Съгласно документа правителствата на страните-членки трябва да стимулират и насърчават хората за занимания с физически упражнения и спорт, като се гарантират мерки за развитието на физическата подготовка, независимо от целите на практикуването му, а също така съдържанието и наличността на физическо образование и възпитание във всички учебни заведения под различна форма¹².

♦ **Европейски Кодекс на спортната етика,** който представлява един от европейските стратегически документи. Той насърчава здрави спортни практики и е признат в целия свят. Той е ревизиран през 2001 г.

¹¹ Вж. Курс лекции „Спортен мениджмънт“, НСА, 2003 г.

¹² Вж. Европейска спортна харта, Съвет на Европа, 1992 г.

Кодексът на спортната етика цели провеждането на основния принцип, *„че етичните съображения, водещи до честната игра и спортменство са неразделна част от всички спортни дейности и се прилагат за всички нива на способността и готовността“*.

Кодексът обхваща правото на хората да участват и да се наслаждават от участието си в спорта, както и отговорностите на институциите да насърчават честната игра и да се гарантира, че тези права се спазват.

В основата на Fair Play - победител, са включени концепции за приятелство, уважение и правилния спортен дух. Честната игра се определя като начин на мислене, което цели премахването на измамата в спорта, допинга, насилието и корупцията.

Според Кодекса, спортът е културна дейност, която обогатява общество и сближава и сприятелява народите, допринася за социално взаимодействие, радост, добро здраве и благополучие.

Съгласно Кодекса на спортната етика, в заниманията със спорт трябва да се постави на първо място и като приоритет здравето, безопасността и благосъстоянието на занимаващия се като ангажимент за здравния статус и повишаване на производителността на труда, свързани с физическа активност¹³.

♦ *Европейската харта на спорта за всички* е приета на Конференцията на европейските министри, отговарящи за спорта, в Брюксел през 1975 г. Следва да споменем, че според нея всеки човек има правото да участва в различна спортна дейност. В „Хартата“ се посочва, че спортът като важен фактор допринася и подпомага за развитието на човека и за цялото социално развитие на обществото, поради което правителствата на страните от първа необходимост трябва да обърнат приоритетно внимание на финансирането му и да създадат организация и условия той да залегне и да се планира в образованието, здравеопазването, социална услуга и пр. Съгласно нея всяко правителство трябва да полага мерки за постоянното и ефективно взаимодействие между държавните власти и частните организации¹⁴.

♦ *„Международната харта на физическото възпитание и спорта“* е приета на Генералната конференция на Организацията на обединените нации за образование, наука и култура (ЮНЕСКО) на срещата в Париж на XX сесия през 1978 г.

Трябва да отбележим, че според нея заниманията със спорт от всеки индивид е едно от условията за упражняване правата на човека и всеки трябва да бъде свободен да се развива и запазва своите физически сили, поради което трябва да бъде осигурен достъпът и условията до физическо възпитание и спорт на всички хора. Спортът, според нея, допринася за физическото здраве на хората, но също така и за пълното и добре уравновесено развитие на човешкия индивид. В нея се посочва, че практикуването на физически упражнения и спортна двигателна дейност трябва да залегне в учебните

¹³ Вж. Кодекс на спортната етика, Съвет на Европа, 1992 г.

¹⁴ Вж. Европейската харта на спорта за всички, Брюксел, 1975 г.

програми на училищната и предучилищната възраст, при заниманията на хора с различни увреждания, а също така и в трудовата и социалната сфера на живота. В същата е посочено, че заниманията с физическа и двигателна дейност представляват основна съставна част от образованието и възпитанието на всички хора през целия им живот и тези специфични дейности са част от цялостната култура на обществото. Чрез спорта човек се учи на самодисциплина и самоконтрол, спортен дух и воля на победител, укрепва своето здраве и повишава здравния си статус, помага за справянето с напрегнатото ежедневие и забързания начин на живот, средство за борба със стреса и напрежението в работния процес. Програмите, по които се водят заниманията по физическо възпитание и спорт, трябва да отговарят на необходимите нужди на хората и да са съобразени с техните професионални задължения и квалификация. Провеждането на тренировъчните занимания трябва да бъде ръководено от квалифицирани специалисти и специализирана и отговаряща на изискванията материална база, което неминуемо ще доведе до постигането на необходимите резултати, а именно укрепване на здравето на занимаващите се с физически упражнения и спорт и постигането на високи спортни резултати¹⁵.

♦ **Олимпийската харта на МОК** представлява документ, който е в сила от 1 септември 2004 г. Съгласно нея целта на олимпизма, от една страна, е да постави спорта в услуга на хармоничното развитие на човека, а от друга страна, е философия на живот, възхваляваща и комбинираща в балансирано цяло качествата на тялото, волята и ума.

Поръчението на МОК е да поддържа духа на олимпийското движение на цялата земя и да го подпомага, като го определя като най-значимия спортен форум. Чрез „Хартата“ МОК има за цел да стимулира и подпомага популяризирането на заниманията със спорт сред всички хора; да подпомага организациите при заниманията със спорт и провеждането на състезания; да гарантира редовното провеждане на ЗОИ и ЛОИ; според нея практикуването на спорт е право на всеки един човек на земята и трябва да му се дава възможност за това; тя спомага за единството между спорта и образованието и издигането му като културна ценност; чрез спорта МОК иска да допринесе за постигането на мир и хуманност в размирните региони на света; да подкрепя и осигурява социално и професионално бъдеще на спортистите и др.¹⁶

♦ **„Европейски Манифест на младежта и спорта“** е приет на съвещания на министрите, отговарящи за спорта, от страните-членки на ЕС. Трябва да отбележим, че основната негова заслуга е да допринесе за създаването на положително отношение и контакт на младите хора със заниманията с двигателна активност и спорт, което да се превърне в част от тяхното ежедневие. Според него, за реализирането на тази цел трябва да допринесе обществото, държавата и съответните институции и организации, като се изготвят съответните нормативни документи, предоставят се

¹⁵ Вж. Международна харта за физическото възпитание и спорта, Юнеско, Париж, 1978 г.

¹⁶ Вж. Олимпийска харта, в сила от 01.09.2004 г.

възможности и подходяща материална база за практикуването на физически упражнения и спорт¹⁷.

♦ **Резолюция (2007/2086(INI) на Европейския парламент от 13 ноември 2007 г. относно ролята на спорта в образованието.** Трябва да обърнем внимание, че в нея се подчертава, че физическото възпитание чрез физическата активност и спорт е единственият учебен предмет, който цели да подготви хората за здравословен начин на живот - в ограничаване и преодоляването на нездравословните навици на живот и е насочен към тяхното цялостно физическо и душевно развитие. Документът потвърждава основателния интерес на ЕС към спорта, по-специално неговите социални и културни аспекти, както и образователните и социални ценности, които спортът предава, като самодисциплина, преодоляване на личните ограничения, здрав дух, социално приобщаване, противопоставяне на всякакъв вид дискриминация, дух на екипност, толерантност и честна игра. Съгласно нея се призовават държавите-членки и компетентните органи да гарантират обръщането на по-голямо внимание на здравословното развитие в училищата и предучилищните заведения, като се насърчава физическа активност¹⁸.

♦ **Резолюция (2011/2087(INI) на Европейския парламент относно европейското измерение в спорта.** Съгласно нея, Европейският парламент (ЕП) определя спорта като важен социален феномен и общонационално богатство. Според ЕП, изключително право и преимущество на спорта е, че той сплотява хората, независимо от техния произход, образование, религиозни убеждения или икономически статус и определя заниманията с физическа активност като един от най-важните за здравето фактори и като такъв следва да бъде отговорност на държавите-членки. Следва да отбележим, че съгласно нея спортът играе съществена роля за стратегическите цели на Европейския съюз, като се има предвид неговата културна и възпитателна ценност и същият е вектор на обединяване за всички граждани, поради което се подчертава огромното му значение и всяка държава-членка трябва да положи необходимото за насърчаване на практикуването на спортни дейности в училищата и университетите¹⁹.

♦ **Заключения на Съвета и на представителите на правителствата на държавите членки относно насърчаването на укрепваща здравето физическа активност (2012/С 393/07).** Следва да подчертаем, че според този документ Съветът на ЕС, като взима под внимание, че физическата активност е един от най-ефикасните начини за профилактика на болести и средство за борба със затлъстяването и повишаване на психичното здраве и липсата на такава, насърчава укрепващата здравето физическа активност на хората и участието им в масовия спорт. Същият призовава държавите-членки на ЕС да поощряват и подкрепят инициативи на съответните равнища за подкрепяне и

¹⁷ Вж. Европейски Манифест на младежта и спорта, Съвет на Европа, 1995 г.

¹⁸ Вж. Резолюция (2007/2086(INI) на Европейския парламент от 13 ноември 2007 г. относно ролята на спорта в образованието.

¹⁹ Вж. Резолюция (2011/2087(INI) на Европейския парламент относно европейското измерение в спорта.

спомагане включването на спортната активност в подкрепа на активния живот и за по-тясно сътрудничество между спортния и здравния сектор²⁰.

♦ **Заключения на Съвета от 18 ноември 2010 г. относно ролята на спорта като източник и двигател за активно социално приобщаване (2010/С 326/04).** ЕС в този документ отчита, че спортът заема важно място в живота на голяма част от населението му и играе значителна обществена функция с мощен потенциал за социално приобщаване, във връзка с което подкрепя принципа за по-голямо участие в спортни занимания и насърчаване на физически дейности за възможно най-голям брой граждани, насърчава по-пълноценно използване на потенциала на спорта като принос към изграждането на общностите, стимулира взаимодействията между държавите-членки и властите на местно и регионално равнище и осигуряване на тяхното участие в спортната активност, необходим за постигане на устойчиво бъдеще.²¹

♦ **Резолюция за диетичното хранене, физическата активност и здравето.** Трябва да подчертаем, че по инициатива на 55-та Световна здравна асамблея през 2002 г. 10 май започва да се отбелязва като Световен ден, посветен на инициативата на Световната здравна организация (СЗО) „Движението - това е здраве“. Този документ призовава страните-членки на СЗО всяка година да организират и провеждат на национално и местно ниво прояви, които популяризират полезността и предимството на хората, които се занимават с двигателни упражнения, като се регистрира важността и значимостта им за подобряване на физическото и психическото здраве²².

²⁰ Вж. Заключения на Съвета и на представителите на правителствата на държавите-членки относно насърчаването на укрепваща здравето физическа активност (2012/С 393/07).

²¹ Вж. Заключения на Съвета от 18 ноември 2010 година относно ролята на спорта като източник и двигател за активно социално приобщаване (2010/С 326/04).

²² Вж. Курс лекции „Управление на спорта“, НСА, 2002 г.